

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертацію Маєва Андрія Петровича на тему
«Концептуальні засади розбудови інституту регіонального управління в
сучасній Україні: європейський та вітчизняний досвід»,
подану до захисту на засіданні Спеціалізованої вченої ради К 41.863.01
у Одеському регіональному інституті державного управління Національної
академії державного управління при Президентіві України
на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.01 –теорія та історія державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи. Однією із передумов глибоких трансформаційних перетворень в Україні є зміна державної регіональної політики та модернізація діяльності інститутів влади на регіональному рівні.

Процеси зміни основ регіонального управління, що останнім часом розпочалися в Україні, хоча і мають певні позитивні зрушення, але через зростання територіальної диференціації в економічному розвитку та соціальному забезпеченні громадян, стали ще більш актуальними. Необхідність управлінських змін на місцевому рівні в нашій країні пов'язана ще й з тим, що населення України має суттєві регіональні відмінності у менталітеті та світосприйнятті і, як наслідок, розбіжності у поглядах на головні орієнтири внутрішньої та зовнішньої політики, оцінку вітчизняної історії, мовну проблему та інші питання. Подолання негативних наслідків регіональної поляризації є важливим завданням як науки, так і практики державного управління. Доречним у вирішенні даних завдань для держави може стати адаптація світового досвіду. Вирішення цього завдання неможливе без теоретичного дослідження причин регіональної асиметрії, узагальнення історичного досвіду функціонування органів влади на території України, вдосконалення понятійно-категоріального апарату з проблематики дослідження. Тому дослідження історичної спадщини щодо особливостей регіонального управління і її порівняння з досвідом передових світових держав є актуальним завданням.

Актуальність дослідження А. П. Маєва обумовлена також тим, що на шляху якісних перетворень регіонального управління одним із невідкладних

завдань регіональної політики держави є вирішення проблем подолання диспропорцій розвитку та запровадження нових моделей управління відповідно до світової практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження проводилося в межах науково-дослідної теми «Розробка концептуальних засад реформування системи регіонального управління» (номер державної реєстрації 0112U001541), яка виконувалася кафедрою регіональної політики та публічного адміністрування ОРІДУ НАДУ при Президентіві України. Роль здобувача полягає у дослідженні проблем регіонального управління у вітчизняній та зарубіжній науці.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, що викладені в дисертації, є логічними і послідовними. Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень базується на аналізі інформаційно-нормативної бази, законодавчих актів України, вітчизняних і зарубіжних публікацій.

Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення теорії державного управління, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених із питань державного управління на регіональному рівні.

Ознайомившись з дисертацією А. П. Маєва, зазначимо, що роботі притаманна змістовність, логічне викладення матеріалу, комплексне розкриття питань, які досліджуються. Завдяки цьому автор досяг поставленої мети дослідження. Відповідно до мети автором було поставлено і вирішено низку завдань, серед яких: здійснення комплексного аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури щодо ступеня розробки стану проблеми, яка досліджується, уточнення понятійного апарату; виокремлення та систематизація еволюційних етапів становлення та розвитку вітчизняної управлінської думки і традицій регіонального управління; дослідження основних етапів та сучасних тенденцій становлення розвитку регіональної політики Європейського Союзу; аналіз

еволюції інституту регіонального управління в Європейському Союзі та визначення передових практик для їх застосування в Україні; дослідження основних етапів формування державної регіональної політики та регіонального управління в Україні за період незалежності; визначення національних управлінських традицій, що сприяють адаптації зарубіжного досвіду в процесі розбудови інституту регіонального управління та чинників, що обмежують його використання; обґрунтування концептуальних засад розбудови інституту регіонального управління в Україні з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Реалізація завдань дослідження здійснювалася шляхом комплексного використання загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких історичний метод (для проведення ретроспективного аналізу виникнення та еволюції вітчизняних традицій врядування та національних управлінських особливостей), логіко-семантичний метод (для дослідження понятійно-категоріального апарату предмета дослідження), метод порівняння (для зіставлення нормативно-правової бази України та інших держав з метою визначення спільних рис та відмінностей в системі регіонального управління), метод узагальнення (при обґрунтуванні висновків та рекомендацій на різних стадіях роботи), та ін.

Велике теоретичне значення має запропоноване автором визначення поняття інституту регіонального управління як публічного, соціально-політичного і політико-адміністративного інституту, місія якого полягає в забезпеченні сталого розвитку окремих регіонів і всієї країни з урахуванням суттєвих регіональних диспропорцій та який є складовою інфраструктури системи публічного управління в цілому (с. 30), уточнення змісту ефективного управління регіональним розвитком з точки зору потреби існування специфічної інфраструктури для забезпечення зв'язку та перерозподілу ресурсів між суб'єктами управлінської діяльності (с. 38). Як значний результат досліджень слід відзначити висновок про історичні основи демократичних

традицій врядування, що виражалися у обмеженні центральної влади елементами самоврядності (с.67).

У дисертації узагальнено закордонний досвід регіонального управління, що дозволило виділити основні риси, які сприяли практично усім розвиненим країнам: незалежне й виважене державне втручання в регіональний розвиток, дієва регіональна політика, що носить довгостроковий планувальний характер і характеризується ефективними механізмами залучення та розподілу ресурсів, фінансування довгострокових проектів і програм, контроль використання коштів тощо (с.77, 97, 110).

Робота містить детальне обґрунтування пропозицій щодо зміни інституційних основ регіонального управління в Україні. Автором запропоновані підходи зі зміни формування державної регіональної політики із залученням до цього процесу суб'єктів суспільних відносин на регіональному та місцевому рівнях, в тому числі територіальних громад, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, недержавних організацій, суб'єктів підприємництва, регіональної еліти (с. 119, с. 12 автореферату). Автором визначено, що функціонування інституту регіонального управління обумовлюється не тільки раціональністю організаційно-оформленої системи інституцій, а й врахуванням потреб та інтересів суб'єктів реалізації регіональних інтересів, забезпеченням їх узгодженості на основі пошуку компромісу, що й визначає публічний формат інституту регіонального управління (с. 130-132).

Заслуговеє на увагу думка автора про те, що дієве регіональне управління є важливою передумовою забезпечення сталого регіонального розвитку та вирівнювання існуючих міжрегіональних диспропорцій, а також про те, що роль держави полягає у забезпеченні умов для повноцінного розвитку територій (с. 126).

Практичну цінність несе обґрунтування автором структурно-функціональної моделі розбудови інституту регіонального управління, яка представлена у форматі інституціональної матриці, де відображено базові

інститути на трьох рівнях управління (с. 137 -151). Також велике значення для практики має визначення основних проблем регіонального управління в Україні, які полягають, зокрема, у фактичній відсутності на регіональному та субрегіональному рівнях місцевого самоврядування (с. 126-127).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів до визначення кращих вітчизняних та зарубіжних управлінських практик і їх урахування в процесі розбудови інституту регіонального управління в сучасній Україні.

Найвагомішими елементами наукової новизни, що містяться у дисертаційній роботі, на нашу думку, є такі:

- вперше запропоновано концептуальну модель розбудови інституту регіонального з урахуванням децентралізації, взаємодії різного роду соціальних інститутів та реалізації ряду інституціональних функцій, що забезпечують ефективне регіональне управління;
- удосконалено засади підвищення ефективності регіонального управління на основі кращих європейських практик, зокрема, реалізації потенціалу транскордонної співпраці, розвитку інвестиційної діяльності, функціонування агентств регіонального розвитку, міжмуніципального співробітництва;
- дістало подальшого розвитку визначення основних проблем регіонального управління в Україні, що полягають, зокрема у фактичній відсутності на регіональному та субрегіональному рівнях місцевого самоврядування, що суперечить міжнародній політико-правовій практиці та Європейській хартії місцевого самоврядування;
- дістали подальшого розвитку засади підвищення ефективності регіонального управління на основі кращих європейських практик, зокрема, реалізації потенціалу транскордонної співпраці, розвитку інвестиційної діяльності, функціонування агентств регіонального розвитку, міжмуніципального співробітництва.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих

працях. Основні наукові положення, висновки й пропозиції, сформульовані за результатами дослідження, висвітлено в 14 наукових працях, у т. ч. 6 – у наукових фахових виданнях з державного управління, 2 з яких – у зарубіжному виданні. Основні положення дисертації пройшли апробацію під час 8 науково-комунікативних заходів у Одесі, Ростові-на-Дону, Кишиніві.

У наукових працях у повній мірі відзеркалено всі розділи рецензованої дисертації.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Дисертаційна робота подана за традиційною схемою, викладена українською мовою на 215 сторінках, із них 180 сторінок – основний текст. Вона складається вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Список використаних джерел налічує 247 найменувань.

В авторефераті дисертації стисло викладено основні положення та ідеї дослідження. Висновки співвідносяться зі змістом дисертації та впливають з її основних положень. Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційної роботи, а висновки і практичні рекомендації роботи повністю відповідають меті та задачам дослідження. Оформлення дисертації та автореферату відповідає чинним вимогам МОН України.

Практичне значення дисертаційної роботи. Основні ідеї та висновки дослідження доведено до конкретних положень, методик та рекомендацій. Вони можуть бути використані у практичній діяльності органами державної влади в процесі розробки законодавчих актів, при доопрацюванні Концепції адміністративної реформи та реалізації інших державних програмних документів. Результати дисертаційного дослідження можуть використовуватися і при здійсненні реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування в Україні.

Запропоновані в дисертації положення, висновки і рекомендації мають практичне значення і використовуються в діяльності Управління культури і туризму, національностей та релігій Одеської обласної державної адміністрації та Одеської обласної ради, що підтверджено відповідними довідками.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У процесі рецензування дисертаційної роботи Маєва А. П. виникли такі зауваження та побажання:

1. Другий розділ дисертації, що має назву «Еволюція інституту регіонального управління в Європейському Союзі», містить аналіз практик регіонального управління в цілому в Європейському Союзі та двох окремих державах, який носить здебільшого описовий, а не порівняльний характер. Хоча, на наш погляд, виходячи з вимог написання дисертаційних досліджень, другий розділ повинен бути направлений на віднаходження суперечностей в практиці управління в Україні, що можна було б зробити, співставляючи передовий європейський досвід зі станом регіонального управління в нашій державі.

2. Слід відмітити дещо суперечливий, з точки зору їх новизни, характер висновків щодо періодизації розвитку регіонального управління, хоча в роботі є, на наш погляд, важливіші напрацювання, зокрема, стосовно дії таких чинників як: нетривалий період незалежності та значний вплив інших країн, під владою яких знаходилися українські землі (с. 66) на регіональний розвиток, які у висновках та тексті автореферату не віднайшли концентрованого вираження.

3. Недоцільним, на наш погляд, являється наведення стану фінансування заходів угод з усіх джерел видатків по шести областях України у третьому розділі (с. 128), оскільки визначення стану проблеми має міститися в аналітичній частині роботи. Таке зауваження стосується значної частини тексту третього розділу, який носить ознаки аналізу. Крім того у підрозділі 3.1 навіть актуалізуються окремі проблемні питання: «залишається актуальною проблема вирівнювання розмірів районів» (с. 124).

4. У першому пункті новизни *«вперше»* задекларовано авторське визначення поняття «інститут регіонального управління», хоча саме визначення чи його суттєві ознаки не приведено у цій рубрикації, аналогічне зауваження стосується і запропонованої концептуальної схеми розбудови цього інституту.

5. У формулюванні новизни в частині *«удосконалено»* потребує

пояснення, у чому полягає заслуга автора щодо удосконалення підходів до обґрунтування співвідношення понять «європейські адміністративні цінності», «європейські адміністративні стандарти» та «моделі державного управління»; «державна регіональна політика» і «регіональне управління».

6. На наш погляд, пункт 4 висновків щодо доведення до кінця процесу об'єднання територіальних громад носить дискусійний характер, а пункти 3 і 5 мають надто загальний характер і не несуть в собі конкретних пропозицій щодо змін концепцій регіонального розвитку.

7. На стор. 5 автореферату автор визначив у другому пункті положення вперше «запропоновано концептуальну схему розбудови інституту регіонального управління», хоча на стор.12 (рис.1) автореферату і стор. 142 (рис.3.2) роботи представлено «структурно-функціональну модель...». Однак, зазначений рисунок повинен би був відображати структуру моделі, а це суперечить першому пункту новизни.

8. Не завжди коректними є посилання автора у дослідженні теоретичних положень регіонального управління, у зв'язку з чим важко відокремити власну думку автора, його погляди і висновки на проблематику дослідження від напрацювань дослідників (стор. 20, 21, 26, 27 та ін.).

Слід відзначити, що вказані зауваження ні в якій мірі не знижують загальної наукової і практичної цінності роботи і не впливають на достатньо позитивну оцінку дисертації Маєва Андрія Петровича.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Маєва Андрія Петровича на тему «Концептуальні засади розбудови інституту регіонального управління в сучасній Україні: європейський та вітчизняний досвід» є завершеним науковим дослідженням, виконаним автором самостійно на актуальну тему. Дисертацію присвячено вирішенню важливого науково-практичного завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних засад і розробці відповідних науково-практичних рекомендацій щодо визначення концептуальних засад розбудови інституту регіонального управління в сучасній Україні з урахуванням національних традицій, уроків історії та євроінтеграційного вектору в зовнішній політиці

держави.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також велику практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертаційна робота Маєва Андрія Петровича на тему «Концептуальні засади розбудови інституту регіонального управління в сучасній Україні: європейський та вітчизняний досвід» є самостійним і оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення, отримані автором нові науково обґрунтовані результати в галузі науки державного управління.

Дисертація і автореферат відповідають вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а здобувач Маєв Андрій Петрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент:

Професор кафедри державного управління
Харківського регіонального інституту
державного управління
НАДУ при Президентіві України,
к.держ.упр., доц.

Н.В. Фоміцька

Підпис кандидата наук з державного управління,
доцента Н.В. Фоміцької засвідчую:

Директор Харківського регіонального
інституту державного управління
НАДУ при Президентіві України,
д.соц.н., проф.

Л.О. Белова

17 червня 2016 р.

N/126 big 17.06.2016 p.